

Temps de pel·lícula a la Vall de Gallinera

La Vall de Gallinera era, fins fa poc temps, un de tants llocs escapats del mapa. Un dia de 1994 un jove cineasta, Marc Recha, apareixia per aquest racó de la Marina, i començava la gestació de 'L'arbre de les cireres', que a hores d'ara es roda en aquest bellíssim indret.

A uns els ha tocat viure una guerra, un eclipsi solar o l'aparició enlluernadora d'una eina revolucionària. Als qui vivim a la Vall de Gallinera, en canvi, ens ha tocat viure el rodatge d'una pel·lícula. Déu sabrà què es fa en cada cas. La veritat és que la Vall de Gallinera no ha fet cap mèrit per a convertir-se en objectiu cinematogràfic, tret de posseir una bellesa física inqüestionable. És més, quan vaig venir a viure a la Vall deu anys arrere, era un dels pocs llocs on et trobaves protegit de qualsevol mena d'espectacle.

Abans de començar la pel·lícula de la pel·lícula de Marc Recha, *L'arbre de les cireres*, la Vall de Gallinera era una de les tres valls

interiors de la Marina Alta. Caldria matissar: si hi ha cap vall al País Valencià amb tots els ets i uts és la de Gallinera. Aquesta afirmació no conté ni gota de xovinisme. Vull dir, doncs, que ací s'aprecien dos vessants muntanyencs que conformen una mena de barca, al sòl de la qual hi ha escampats un grapat de pobles i un riu. A molts altres indrets valencians els penjaren el cartell de vall, però ja no són exactament això, són una altra cosa.

Quan en 1609 foren expulsats els moriscos de la Gallinera, va ser repoblada amb cent cinquanta famílies de mallorquins. Per això, a finals del segle XVIII, el botànic Cavanilles deia dels pobles valencs: "*Échase de ver aún el ori-*

gen de todos ellos en el acento y dialecto de sus moradores." Després hi afegia: "*Viven contentos en aquel recinto delicioso.*" Les cireres més primerenques de tot l'estat contribuirien i contribueixen a la "delícia", però no han impedit que de la vintena de pobles que la componien només en queden set d'habitats, ni que patisca una sagnia constant d'emigració.

Fóra per casualitat, fóra per un estrany efecte similar al de la teoria de les catàstrofes, fóra pel que fóra, quan va començar a concebre's la pel·lícula que ara es roda a la Vall de Gallinera, les coses s'hi capgiraren. O si més no, els vents de l'atzar hi rodaren millor, amb l'agradositat de sentir-los a favor.

Perquè tot d'una la curiositat per la Vall semblà que brollava del no-res. Sí, del no-res, ja que abans –abans de la pel·lícula, s'entén– la Gallinera era un de tants territoris que s'havien escapat del mapa.

Si un dia de no fa gaire un jove filòleg, Vicent Beltran, va passar per la Vall a la recerca de tots els mallorquinismes possibles –preparava una tesi sobre els parlars de la Marina Alta– i en quedà encantat, un altre dia de tampoc fa gaire s'hi traslladava un equip del departament d'ecologia de la Universitat d'Alacant per a elaborar un treball sobre la Gallinera al llarg d'un any. Mentrestant, els escriptors es llançaren a esmolrar els millors adjectius per a la Vall, com Joan F. Mira, Josep Piera o Enric Lareula, per posar-ne només tres exemples, als quals s'hauria de sumar la torbació que, uns anys abans, va tenir Lluís Racionero davant el castell de Benissili, que el creï catar, Déu sabrà per què.

Es podria discutir si aquests diguem-ne símptomes, més que una tendència, són aparences, tan sols un bolet de l'atzar o un desig. Les quimeres solen produir-se en terrenys pantanosos com aquest. En qualsevol cas, un espai físic que ha estat observat llargament per una càmera cinematogràfica –i la Vall ho està sent ara–, perd la virginitat natural, però rep els avantatges de publicitar les seues virtuts. La supervivència de la població de la Gallinera ho necessita, això. I un país solament es recupera peça a peça, com un trencaclosques.

'El xic de la pel·lícula'. Tota aquesta *pel·lícula* va començar un dia de 1994, quan un jove cineasta català va aparèixer per la Vall de Gallinera. Marc Recha era de l'Hospitalet de Llobregat, tenia aleshores vint-i-quatre anys i un currículum precoç amb un munt de curtmetratges i un llargmetratge, *El cielo sube* (1992), que havia estat guardonat en diferents certàmens cinematogràfics. Era aparentment tímid, almenys contingut de gestos, i afable. Era exuberant i ferm a l'hora d'expressar-se. Era "el xic de la pel·lícula".

Per què Recha va fer cap a la Vall

i no cap a qualsevol altre lloc? Per a donar-li una resposta satisfactòria, s'hauria de fabricar una teoria imaginativa i innovadora de l'atzar, però ara no hi ha temps. La bona qüestió és que Recha va passar una llarga temporada a Benitaia-Benissivà, dos poblets contigus de la Vall de Gallinera. A vegades ajudava a l'amo del bar, servia els clients amb un català perfectament compatible amb el mallorquí valencianitzat de la Vall. Ningú no sabíem que darrere el taulell hi havia un cineasta precoç. Ell feia molt bé el seu paper de jove que necessita guanyar-se uns diners. Mentrestant, absorbia l'atmosfera que l'envoltava, en treia les primeres imatges d'un futur guió.

Potser només els habitants de Benitaia-Benissivà ensumaran les "coincidències" que hi haurà entre la vida d'aquests dos pobles i les seqüències de *L'arbre de les cireres*, personatges inclosos. I més d'un hi farà "connexions" inesperades. Però, alto!, cal no precipitar-se i avançar-se als esdeveniments. La pel·lícula encara es roda i la *pel·lícula* de la pel·lícula l'hem deixada al bar de la Vall. "El xic de la pel·lícula" ja rumia un guió, hi dedica gran part del seu temps. Té l'obsessió de fer una pel·lícula sobre la Vall de Gallinera, la vall hivernenca que ell va viure. I si més no n'aconsegueix escriure un guió,

a l'espera d'un productor que possibiliti la pel·lícula.

Les pel·lícules –aquesta mateixa *pel·lícula* que hi ha darrere de *L'arbre de les cireres*– disposen d'una trama, d'un desenvolupament narratiu. Les pel·lícules no són per a contar-les sinó per a veure-les, almenys les pel·lícules de debò. Amb tot, qui veurà l'altra *pel·lícula* si no la contem? Com es coneixeran les claus de l'obra cinematogràfica de Recha si algú que n'ha vist de prop el procés no en fa cinc cèntims? En aquest precís moment, un servidor de vostès ha de fer el seu paper per estrictes exigències de guió.

A Marc Recha no el vaig conèixer –tret de veure'l al bar– fins que ja no vivia a la Vall de Gallinera. Em va dur a casa el guió de *L'arbre de les cireres* i aleshores ens adonàrem que tots dos havíem viscut d'incògnit l'un respecte a l'altre, perquè ni ell ni jo sospitàvem que l'altre es dedicava a escriure, guions o novel·les. Després, Marc venia de tard en tard a casa, i la fèiem petar durant hores. El guió, d'altra banda, em va agradar per molts motius, no sols perquè parlava d'aquell món immediat sobre el qual jo també escrivia una novel·la. Si vull ser sincer, però, em semblava gairebé impossible que aquell guió esdevinguera una pel·lícula algun dia.

Marc Recha, assegut a l'esquerra, durant el rodatge de la pel·lícula. El cineasta català va pretendre des d'un principi que 'L'arbre de les cireres' es rodara a la Vall de Gallinera i en valencià.

RAFA GIL

Dalt, Benitaia (a l'esquerra) i Benissivà (a la dreta, en primer terme). Recha va passar una bona temporada vivint en aquests dos poblets contigus de la Vall de Gallinera. Al costat d'aquestes ratlles, instantània d'un paratge de la Vall.

RAFA GIL

L'aposta de Marc Recha era fortíssima. Tot i que rebutjava categòricament que titllaren la seua pel·lícula de "drama rural", havia escrit un guió pensant en una vall situada més enllà de la frontera dels topònims remots. I, a més a més, pretenia que *L'arbre de les cireres* no es podia rodar enlloc més que a la Vall de Gallinera i en valencià. El productor Antonio Chavarrías –també director i també nascut a l'Hospitalet, encara que amb seu social a Barcelona– va acceptar el repte de Recha. Intuïa que apostar per una opció nova resulta més rendible a la llarga que apostar a la curta per les opcions de sempre?

El dijous 16 d'octubre de 1997 Marc Recha i quatre tècnics van aterrar a la Vall: confirmaven així que la realització de la pel·lícula era alguna cosa més que un somni. O siga que Chavarrías havia acon-

seguit reunir cent trenta milions de pessetes i se'ls hi jugava. Sens dubte, era una magnífica notícia. I no calia pensar-s'ho dues vegades, calia posar-se mà a l'obra.

Durant moltes setmanes, doncs, l'equip reduït i destacat a la Vall treballà de valent. Arreu de la Gallinera anaven amunt i avall, buscaven les localitzacions de les seqüències, a més de tots aquells elements que resultaven imprescindibles per al rodatge –des d'un porc senglar fins al permís per a filmar un cirerer– i una certa complicitat de la població. Procuraven fer-s'hi notar com menys millor, però en pobles tan petits com els d'ací això és molt difícil. Com era difícil també que tothom entenguera què feia aquella gent de l'equip, perquè el cinema té el seu propi llenguatge, les seues pròpies tècniques de treball i els seus propis rituals.

Al desembre vaig tenir l'oportu-

nitat de comprovar la diferència radical entre el llenguatge del cineasta i el llenguatge de l'escriptor. Marc Recha i jo ens tancàrem al meu estudi i revisàrem el guió de la pel·lícula. Vaig adaptar-me al llenguatge del cinema. La pel·lícula s'havia reconvertit en "l'escalenta", una relació esquemàtica de les seqüències o "successió de plans que constitueixen una unitat" –diccionari *dixit*. I era com jugar amb cromos, ara posem aquesta ací, ara posem aquella allà. Sovint descobria Marc tot reconcentrat, com si resara. I no resava, tan sols s'assegurava mentalment que les seqüències lligaven bé, sense que unes contradiren el contingut d'altres, i que el ritme hi funcionava.

Un matí de rodatge. Ja duien uns quants dies de rodatge (haviem començat el 24 de gener i acabaran el 24 de febrer, més tres dies a una fira de València), quan hi vaig assistir per primera vegada el dijous 29 de gener. Aquell matí semblava un decorat fet a posta per a Marc Recha, a qui li hauria agradat que cada dia del rodatge fóra així: gris, plujós, embolicat amb l'hivern. El poble de Benirrama –el més encantador de la Vall– l'havia pres l'equip "jove i entusiasta", que deia Isidre Terraza, el director de producció. De les tres cases llogades per a la pel·lícula, una s'havia convertit en l'oficina de rodatge. Hi vaig entrar.

Una catifa roja –la peça de tela era a un racó– donava el toc hollywoodià a l'entrada d'aquella casa. A dins, pels *walquis* –els mòbils no tenen cobertura a la Vall– se sentien els detalls del rodatge d'una seqüència que s'havia efectuat en un safareig pròxim al poble. Montse Velasco, l'ajudant de direcció, en prenia nota i controlava el pla de rodatge, un galimaties, segons el qual ara es roda una seqüència inicial de la pel·lícula i tot seguit una seqüència del final, si cal, és clar. I aquell dia, a causa de la pluja, havia calgut canviar les seqüències previstes per unes altres. Mentrestant, una maquilladora rematava feina sobre la cara d'un extra. I alguns menjaven un entrepà, que les dotze hores diàries

de rodatge desgasten més del que hom pensa.

De sobte va entrar el petit de la pel·lícula. Blai Pascual. Els ullots dels seus set anys reflectien esglai, i és que s'havia fet un trauc al front i li acabaven de posar tres punts de sutura. Amb l'esguinç i posterior enguixament de la cama dreta de Marc Recha, era l'incident més destacable de la pel·lícula, fins aleshores. L'actriu Diana Palazón, germana de Blai en el guió, procurava tranquil·litzar aquest, i resultava curiós que la cara de tots dos s'assemblava. Però de seguida el walqui anunciava que ja preparaven la pròxima seqüència al mig del poble, i no m'ho volia perdre.

Rodar una sola seqüència. El rodatge d'una pel·lícula és una maquinària pesant, complexa i alhora molt delicada perquè rutille bé. En *L'arbre de les cireres*, a banda els vint-i-cinc tècnics, hi ha tretze actors (Pere Ponce, Rosanna Pastor, Jordi Dauder, Isabel Rocati, Pep Cortés, Berna Llobell...) i prop de cent cinquanta extres. Tècnics i actors s'hostagen en un hotel de Dénia, a trenta quilòmetres de la Vall. Però fer bellugar aquesta densitat humana no és res comparat amb la precisió que exigeix imitar la vida, realitzar bé tots els plans del guió.

Aquell matí del 29 de gener, només actuava Pere Ponce i dos extres: l'ama del bar de Benirrama i una altra dona gran amb un cistell de taronges. Mentre l'operador Miguel Llorens canviava d'objectiu a l'artefacte voluminos de la cà-

mera, Marc Recha donava les últimes indicacions als actors i els tècnics pul·lulaven arreu. "Silenci! Acció!", van cridar. Ponce recorria un tros de carrer, saludava la dona del bar que agranava el carrer, i trucava en una porta. Ah!, però era un assaig tan sols. "Silenci...!" Un altre assaig, perquè calia corregir la lentitud de la seqüència o qualsevol altra qüestió. Després... començà a ploure.

Al cap d'una estona, l'aigua s'aturà, i recomençaren els assajos, les interrupcions, les advertències, les recomanacions. Fins que la càmera funcionà de veritat. Així i tot, la primera versió del pla va ser rebutjada perquè un venedor ambulat que acabava d'arribar a Benirrama aparegué per un cantó de la càmera amb cara de badoc. Alguns tècnics s'ho agafaren amb calma i s'alegraven la vi-

da fumant. Fins i tot un es permeté el luxe humorístic de dir: "Que és així com s'havia somiat aquesta seqüència?" Darrere de tota pel·lícula hi ha sempre una altra o moltes *pel·lícules*, ja ho sabem. De tota manera, aquestes *pel·lícules* ja no entren en els càlculs d'aquest reportatge... S'havia fet l'hora de dinar i me n'havia d'anar a casa.

Sembla que de tot arreu han sortit vocacions d'actor. Tothom vol ser extra, encara que siga un instant fugaç. El meu fill, quan veiem una pel·lícula en vídeo, em demana: "Els del ball són tots extres?" I en el rodatge de *L'arbre de les cireres* vaig veure un xiquet que mirava amb l'avidesa d'aquell que algun dia serà potser director, actor, tècnic de cinema...

Però encara queden molts dies de rodatge, i de muntatge, de sonorització i d'altres acabaments. Encara no sabem com serà l'altra Vall, aquella que descobrirem a *L'arbre de les cireres*. I gairebé ningú coneix l'argument de la pel·lícula, perquè -ja ho he dit- les pel·lícules no són per a contar-les sinó per a veure-les. El "the end", de moment, s'ajorna. Perquè els habitants dels pobles de la Vall de Gallinera confiem que la productora ens farà un passi de la pel·lícula en les pròximes festes patronals de l'agost. I aleshores valdrà la pena continuar relatant aquesta altra *pel·lícula* que ara els acabe de resumir.

Ignasi Mora

Marc Recha és un director amb un currículum precoç. Amb el seu equip, aquest cineasta de l'Hospitalet de Llobregat estarà rodant a la vall fins el pròxim 24 de febrer.

Associació Llengua Nacional

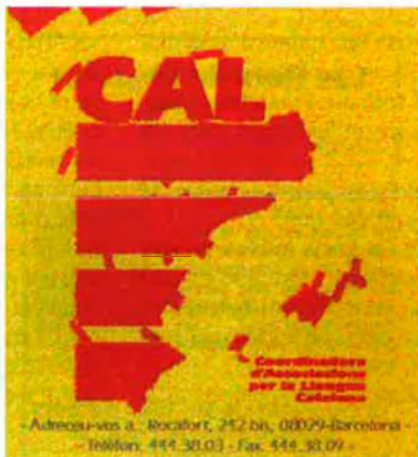
Associació que pretén contribuir a la normalització i bon ús de la llengua catalana, i difondre-la i afermar-la en tot l'àmbit dels Països Catalans.

Inscripció com a soci: 500 ptes. mensuals (cobrades semestralment). Els socis gaudeixen d'una sèrie d'avantatges.

Subscripció a la revista Llengua Nacional (és trimestral)

- Preu anual subscriptor: 1.500 ptes.
- Preu anual subscriptor col·laborador: 2.500 ptes.

Telèfon de contacte: (93) 456 88 79

Josep Pella i Forgas i el catalanisme

Lluís Costa i Fernández

Biografia d'un personatge paradigmàtic i clau del seu temps. Excel·lí com a jurista, historiador i polític, i féu aportacions decisives al catalanisme naixent.

R. Dalmau, editor
"Episodis de la història", 314